

Jan MAŘÍK

ANNOTACE: Článek se zabývá otázkami účasti veřejnosti při ochraně archeologického dědictví. O dosavadních přístupech a pravděpodobných směrech jejich dalšího vývoje v Evropě se lze poučit v dokumentech, které vznikly na mezinárodní úrovni a odrážejí širší pohled na problematiku řešenou na úrovni jednotlivých národních států. Jde především o několik úmluv vydaných Radou Evropy a o chartu ICOMOS, které řeší na různých úrovních a s různou intenzitou vztah veřejnosti ke kulturnímu, zejména archeologickému dědictví.

1

Úvod

Každý rok je v České republice oznámeno více než 8 000 zásahů na území s archeologickými nálezy a na základě těchto oznámení je proveden přibližně stejný počet záchranných výzkumů. Náklady vynaložené na tyto výzkumy se pohybují v řádech stovek milionů Kč.¹ O společenském přínosu k poznání i k ochraně archeologického dědictví není vesměs mezi archeology pochyb. Stejně tak není mezi archeology či památkáři pochyb ani o tom, že archeologické výzkumy jsou prováděny ve veřejném zájmu. Oporu pro takové postoje najdeme i v řadě odborných publikací. O něco méně zřejmá je odpověď na otázku, jakou protihodnotu získává společnost s narůstajícími hektary a kubíky prozkoumaných archeologických terénů.² Přestože můžeme sledovat obdivuhodné úsilí na poli prezentace a popularizace výsledků archeologických výzkumů, je tento způsob komunikace převážně jednosměrný. Informace plynoucí od odborníků k více či méně naslouchajícímu publiku mají mírně vzdělávací až zábavný charakter. Bohužel zatím zcela minimálně se zabýváme

otázkou, co veřejnost očekává nebo co je archeologie schopna veřejnosti skutečně poskytnout. Tyto otázky se v řadě evropských zemí začínají klást nejen na akademické půdě, ale tento aspekt se stává i součástí rozhodovacích procesů při ochraně archeologického dědictví.³

Vývoj pohledu na účast veřejnosti při ochraně archeologického dědictví odrážejí mimořádně zajímavým způsobem dokumenty, které vznikly na mezinárodní úrovni a ukazují širší pohled na otázky řešené na úrovni jednotlivých národních států. Nejnovější z nich pak dávají tušit i směr dalšího vývoje. V následujícím textu se budu věnovat několika úmluvám vydaným Radou Evropy a chartě ICOMOS, které řeší na různých úrovních a s rozdílnou intenzitou vztah veřejnosti ke kulturnímu, zejména archeologickému dědictví. Není náhodou, že v těchto dokumentech můžeme sledovat proměny vztahu profesionální archeologie k veřejnosti, které, možná překvapivě, odrážejí i náš domácí vývoj.

Obr. 1. Současné archeologické skanzeny nabízejí návštěvníkům možnost uvidět a prožít minulost v komplexně rekonstruované podobě. Skanzen Villa Nova Uhřetínov ve Velkém Uhřetínově, okr. Rychnov nad Kněžnou. Foto: Zuzana Kačerová (Archeologický ústav AV ČR v Praze), 2014.

■ Poznámky

1 Důvodová zpráva k návrhu zákona o ochraně památkového fondu, dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/12/43/00124346.pdf>, vyhledáno 29. 11. 2017.

2 Srov. Adrian Olivier, Challenging attitudes – delivering public benefit, in: Paulina Florjanowicz (ed.), *When Valletta meets Faro. The reality of European archaeology in the 21st century* (EAC Occasional Paper No. 11), Namur 2016, s. 13–23.

3 Jednou z reakcí na popisovaný stav je programový dokument *EAC Amersfoort Agenda*, který vznikl na základě závěrů konference pořádané Europae Archaeologiae Consilium (EAC) v roce 2014 v Amersfoortu. Tento dokument vychází ze základních principů maltské úmluvy a rozvíjí je v duchu úmluvy z Fara. Dostupné z: http://old.european-archaeological-council.org/files/amersfoort_agenda_english.pdf, vyhledáno 29. 11. 2017.

Obr. 2. Informační panely jsou nejstarším způsobem oslovení široké veřejnosti archeologickou informací, jejich význam však neklesá ani dnes. Informační panel na bradišti v Libušíně. Foto: Josef Kabát, 1950. Archiv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, FT-5938.

Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví, Londýn 1969

Nejstarší úmluvu věnovanou archeologickému dědictví vydala Rada Evropy v roce 1969 v Londýně.⁴ Účast veřejnosti na ochraně nebo dokonce poznávání archeologického dědictví tato úmluva nepředpokládá. Jejím cílem bylo naopak prosazení větší profesionalizace archeologie a zamezení neodborně prováděným archeologickým výzkumům. Další úsilí směřovalo k omezení nelegálního obchodu s archeologickými nálezy.

Otázce archeologických dat byl věnován článek 4, který se soustředil především na otázku sdílení informací získaných při provádění archeologických výzkumů a vytváření katalogů movitých i nemovitých archeologických památek. Obsah těchto databází měl však být přístupný pouze pro účely vědy a ochrany památek.

Charta o řízení archeologického dědictví, Lausanne 1990

Mezinárodní Chartu ICOMOS o řízení archeologického dědictví vydanou v Lausanne v roce 1990⁵ můžeme chápat v mnoha ohledech jako přímého předchůdce v domácích odborných archeologických kruzích mnohem známější Maltské úmluvy.

V této chartě je prvek účasti veřejnosti na péči o archeologické dědictví a rozhodovacích procesech s ním spojených výrazně silnější. Objevuje se již v samotném úvodu a poté v dalších třech článcích v souvislosti s politikou integrované ochrany (článek 2), uchováním archeologického dědictví (článek 6) a jeho prezentací (článek 7). Podíl veřejnosti při péči o archeologické nálezy na lokální úrovni je zdůrazněn především ve vztahu k „domorodému obyvatelstvu“,⁶ nicméně aktivní účast informované veřejnosti je považována za základ „integrované ochrany“ i v civilizované Evropě.

Pojmy jako *popularizace* a *prezentace* se objevují v článku 7. Zde jsou chápány jako hlavní prostředky, jak seznámit širokou veřejnost s vědeckými poznatky o daných památkách. Společně s popularizačními aktivitami jsou zmíněny postupy spojené s rekonstitucí památek, přičemž tato činnost má sledovat vědecké otázky v oblasti experimentu a pedagogického výzkumu.

Přestože od přijetí londýnské úmluvy v roce 1969 lze sledovat zřetelný posun v postoji

2

k veřejnosti a její roli v ochraně archeologického dědictví, zůstává veřejnost především pasivním příjemcem informací. Důraz na aktivní podíl domorodého či autochtonního obyvatelstva při péči o kulturní dědictví lze jen těžko chápat jako výraz liberálního postoje. Mnohem pravděpodobnější příčinou je skutečnost, že domorodé obyvatelstvo dosud ovládá archaické technologie lépe než vysoce kvalifikovaní a teoreticky vybavení odborníci.

Úmluva o archeologickém dědictví Evropy, Valletta 1992

Předložit rozbor mezi archeology patrně nejznámější mezinárodní úmluvy a zároveň přinést nový pohled je úkol poněkud nesnadný. Řady konferencí i sborníků spojených s 20. nebo 25. výročí přijetí Maltské úmluvy⁷ přinesly mimořádně podrobný rozbor aktuálního stavu péče o archeologické dědictví ve většině evropských zemí. Na těchto konferencích byla věnována velká pozornost rovněž implementaci úmluvy do národních legislativ a tomu, zda jsou závazky vyplývající z jejího přijetí reálně naplňovány. Objevily se však i kritické hlasy soustředící se na negativní efekty Maltské úmluvy. Zvláštní pozornost si zaslouží texty jednoho z jejích architektů – Willema Willemsse.⁸ Upozornil, že vedle narůstající byrokratizace se archeologie v rámci důsledné profesionalizace postupně uzavřela do svého vlastního světa a téměř opustila svět laických badatelů a zájemců o historii, kteří kdysi stáli u vzniku celého vědního oboru.

Pokud důsledně projdeme text Maltské úmluvy, zjistíme, že veřejnosti, zejména té aktivní, je

v tomto dokumentu vyhrazeno jen velmi málo prostoru. I když se v preambuli objevuje konstatování, že archeologické dědictví je mimo jiné ohroženo nedostatečnou informovaností veřejnosti, je jí určena pouze role pasivního příjemce informací zprostředkovaných vzdělávacími a popularizačními aktivitami (článek 9). Na druhé straně účast v procesech územního plánování je vyhrazena specialistům, jejichž úkolem je komunikovat s příslušnými úředníky (článek 9). Nepřímo jsou do pasivní role odsouzeni i další skupiny obyvatel, kteří jako stavebníci nebo vlastníci pozemků jsou ve veřejném zájmu výrazně omezeni na svých právech (zejména články 5 a 6). Výsledky archeologických výzkumů jsou pak určeny především profesionálům a vědcům (článek 8).

■ Poznámky

⁴ Tato úmluva není součástí našeho právního řádu. Její anglická verze je dostupná online na adrese: <https://rm.coe.int/1680072318>, vyhledáno 29. 11. 2017.

⁵ Charta ICOMOS je dostupná online z: <https://www.npu.cz/portal/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/cesky-preklad-icomos.rtf>, vyhledáno 29. 11. 2017.

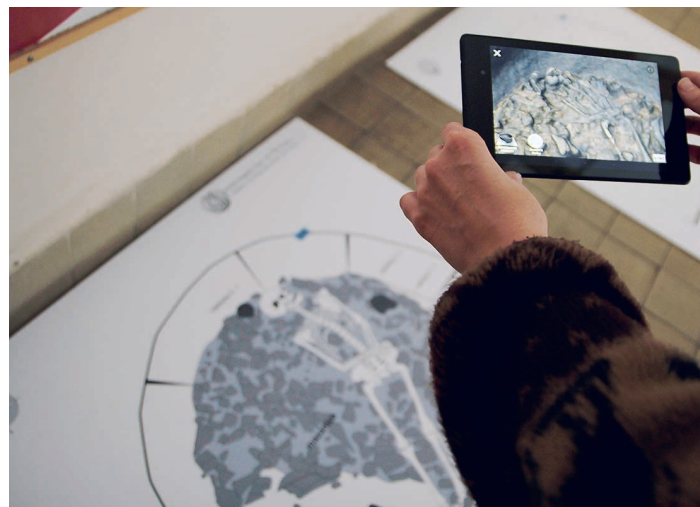
⁶ V anglickém originálu *indigenous*.

⁷ Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, zákon č. 99/2000 Sb. mezinárodních smluv.

⁸ Willem J. H. Willems, Malta and its consequences: a mixed blessing, in: Victoria M. van der Haas – Peter A. C. Schut (edd.), *The Valletta Convention Twenty Years After – Benefits, Problems, Challenges* (EAC Occasional Paper No. 9), Namur 2014, s. 151–156.

3

4

Obr. 3. Důležité pro veřejnost je nejen seznámit se s výsledky práce archeologů, ale i pochopit, jak k nim archeolog dospěl. Ukázková dokumentace kostrového hrobu při Mezinárodním dnu archeologie v Muzeu hlavního města Prahy. Převzato z: <http://www.muzeumprahy.cz/mezinarodni-den-archeologie-2016/>, vyhledáno 29. 1. 2018.

Obr. 4. Technika rozšířené reality umožňuje vidět v reálném prostoru situace, které v něm už nejsou – v daném případě fotografii archeologického výzkumu nad jeho plánem. Foto: Jana Lohnická (Archeologický ústav AV ČR v Praze), 2015.

Tvůrci Maltské úmluvy, jistě s dobrým úmyslem, vytvořili podmínky poměrně málo spravedlivého světa. Nepříliš početná skupina archeologů-vědců je vybavena rozsáhlými právy zasahovat ve jménu veřejného zájmu do práv široké veřejnosti, aniž by byla povinována vytvořit adekvátní protihodnotu. Jako malý důkaz tohoto postoje může posloužit příklad z domácí praxe. Je rozšířeným zvykem předávat stavebníkům tzv. investorské zprávy obsahující jen několik málo ilustračních obrázků a povšechný text namísto standardní nálezové zprávy. Náklady na její vyhotovení je však stavebník povinen uhradit. Zatímco o povinnosti zaplatit vyhotovení nálezové zprávy snad nikdo z archeologů nepochybuje, byl jsem v posledních letech svědkem řady diskusí, zda je povinností archeologa předat jeden z exemplářů nálezové zprávy stavebníkovi.

Přestože nelze Maltské úmluvě odepřít jednoznačný přínos pro rozvoj archeologie, ochrany a poznání archeologického dědictví, je třeba si také uvědomit, že dlouholeté úsilí o zajištění profesionálně vedených a obstojně financovaných výzkumů mělo i negativní efekt v podobě uzavření oboru do sebe sama a do určité míry rezignace na vysvětlování a obhajobu svého

počinání. Mnohé v tomto ohledu napravují v současnosti velmi rozšířené popularizační aktivity, které umějí přitáhnout pozornost především rodin s dětmi a část populace s vyšším vzděláním. Dovoluji si však vyslovit obavu, zda to i do budoucna bude stačit.

Evropská úmluva o krajině, Florencie 2000

Z hlediska přístupu k veřejnosti lze považovat za přelomovou a v mnoha ohledech inspirativní Evropskou úmluvu o krajině přijatou v roce 2000 ve Florencii,⁹ která se stala součástí našeho právního systému v roce 2004, tedy čtyři roky po Maltské úmluvě. Přestože ve Florentské úmluvě je archeologické dědictví zmíněno jen okrajově ve výčtu souvisejících mezinárodních úmluv, je v definici pojmu krajiny vymezen rovnocenný podíl na jejím utváření přírodním i lidským faktorům a jejich vzájemnému působení (článek 1).

Již v preambuli úmluvy jsou velmi široce definovány zájmy udržitelného rozvoje krajiny „založené na vyvážených harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností a životním prostředím“. Krajina je zde vymezena jako prostředí k životu člověka a naplnění jeho potřeb z hlediska kultury, ekologie, životního prostředí, ale i hospodářské činnosti. „Krajina přispívá k vytváření místních kultur, je základní součástí evropského přírodního a kulturního dědictví, protože přispívá k blahu lidstva a upevnění evropské identity.“

Zásadní rozdíl oproti dosud zmíněným dokumentům je patrný jednak v komplexním přístupu, který uznává jako relevantní velmi široké spektrum potřeb, jež mají být naplňovány v rovnováze. Patrný je také zcela odlišný přístup k veřejnosti. Signatáři úmluvy se v článku 5 zavazují „zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran,

kteří jsou zainteresováni na definování a provádění krajiných politik“. Článek 6 odlišuje z hlediska kultivování vztahu veřejnosti ke krajině dva základní procesy a přináší poměrně komplexní řešení. Je to jednak zvyšování povědomí o hodnotách krajiny, jednak také vzdělávání od školní mládeže přes různá zájmová sdružení až po odborníky a specialisty.

Jako zajímavý příklad, jak jsou cíle úmluvy naplňovány nejen v domácích podmínkách, lze zmínit konferenci pořádanou v září 2017 v Brně – *The implementation of the European Landscape Convention at local level: local democracy*.¹⁰ Významnou část příspěvků na této konferenci představovaly prezentace konkrétních projektů, konceptů územních nebo krajiných plánů. Základem většiny představených projektů bylo klíčové zapojení místních komunit nejen do realizačních, ale také do přípravných prací a tvorby koncepcí. Pojmy jako ochrana archeologického dědictví a péče o ně se velmi často objevovaly ve výčtech vstupních parametrů jednotlivých projektů, v žádném případě ale nebyl potenciál archeologického dědictví nijak zhodnocen. Z diskuse vyplynula poměrně alarmující skutečnost, že hlavní překážkou pozitivního využití archeologického dědictví v rozvojových plánech je především neschopnost s tímto tématem bez účasti specialistů naklá-

■ Poznámky

⁹ Evropská úmluva o krajině, zákon č. 13/2005 Sb. mezinárodních smluv.

¹⁰ The implementation of the European Landscape Convention at local level: local democracy, *Newsroom of the European Landscape Convention*, <https://www.coe.int/en/web/landscape/-/the-implementation-of-the-european-landscape-convention-at-local-level-local-democracy>, vyhledáno 29. 11. 2017.

Obr. 5. Virtuální realita otevírá dveře dokonce živým osobám z minulých dob a nechává je pohybovat se mezi návštěvníky. Foto: Jaroslav Řídský (Archeologický ústav AV ČR v Praze), 2015.

dat a také že archeologie, respektive výskyt archeologických nálezů jsou vnímány více jako riziko než potenciál územního rozvoje. Můžeme se samozřejmě ptát, zda je příčinou neschopnost komunikace architektů, starostů nebo archeologů působících v daných regionech, nicméně neoddiskutovatelná je skutečnost, že mezi odborníky na územní či krajinné plánování, samosprávami a archeology panuje velké ticho.

Úmluva o hodnotě kulturního dědictví pro společnost, Faro 2005

Zcela zásadní změnu přístupu k veřejnosti přináší Úmluva o hodnotě kulturního dědictví pro společnost, kterou přijala Rada Evropy v roce 2005 v portugalském Faru.¹¹ Přestože archeologické dědictví není v této úmluvě výslovně zmíněno, bývá někdy úmluva z Fara označována za nástupce či pokračování Maltské konvence.¹² Jedná se o tzv. rámcovou dohodu pro společné uplatňování zásad při naplňování již dříve přijatých úmluv.¹³ Tento dokument ratifikovalo dosud jen 17 členských zemí Rady Evropy. Najdeme mezi nimi mimo jiné i sousední Slovensko a Rakousko, Česká republika se zatím k této úmluvě nepřihlásila.¹⁴

Preambule této úmluvy s odkazem na Všeobecnou deklaraci lidských práv (1948) a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966) uvádí, že „každý člověk má právo se věnovat kulturnímu dědictví podle vlastního výběru při současném respektování práv a svobod jiných jako jedné stránky práva svobodně se zúčastňovat na kulturním životě“.¹⁵

Mimořádně důležitý je postoj společnosti při definici pojmu kulturního dědictví v článku 2: „Kulturní dědictví je skupina zdrojů zděděných z minulosti, které lidé vnímají nezávisle na vlastnictví jako vyjádření a odraz svých neustále se vyvíjejících hodnot, přesvědčení, poznatků a tradic. Zahrnuje všechny aspekty veřejného prostředí, které jsou výsledkem vzájemného působení lidí a míst v plynoucím čase.“

Kulturní dědictví (zahrnující i to archeologické) není v pojetí úmluvy pevnou a zcela neměnnou entitou. Je třeba si uvědomit, že dynamický aspekt, který je do definice vložen, dává možnost nejen rozšíření o nové prvky, ale také opuštění takové části kulturního dědictví, jež si z pohledu společnosti další ochranu již nezaslouží. Jako příklad z naší nedávné minulosti si

5

lze připomenout rodné domky vysokých komunistických funkcionářů, které byly chráněny jako kulturní památky, aniž by vykazovaly jakékoli jiné mimořádné architektonické nebo kulturní hodnoty.

Pozornost si zaslouží i způsob, jakým jsou definovány skupiny podílející se na péči o kulturní dědictví, jeho ochraně, ale i využívání. V článku 11, věnovaném zvyšování veřejné zodpovědnosti za kulturní dědictví, je požadován „jednotný a dobře informovaný přístup veřejných orgánů ve všech resortech a na všech úrovních“. Jednotné finanční a odborné rámce mají umožnit společný postup „veřejným orgánům, odborníkům, vlastníkům, investorům, podnikům, nevládním organizacím a občanské společnosti“. Ve srovnání s předchozími úmluvami zde nedochází k rozdělení jednotlivých zájmových skupin na ty, kteří o památky pečují a rozhodují o jejich dalším osudu, a ty, kteří mají povinnost tato rozhodnutí respektovat a plnit.

Tento přístup se odráží i v článku 10, který je věnován využití hospodářského potenciálu kulturního dědictví. Samo využití kulturních památek pro hospodářskou činnost je z pohledu tvůrců úmluvy žádoucí, nicméně je třeba respektovat integritu kulturního dědictví a jeho hodnoty.

Závěr

V mnoha ohledech poukazuje úmluva z Fara na slabá místa v dosavadních přístupech památkové péče a zároveň také naznačuje možný směr budoucího vývoje. Veřejnost není v pojetí úmluvy chápána pouze jako pasivní konzument hodný správného odborného poučení, díky němuž lépe pochopí postupy prosazované vysoce

kvalifikovanými specialisty. Skutečný zájem veřejnosti o vlastní minulost, schopnost porozumět jí a hájit krajinné i kulturní hodnoty lze očekávat jedině tehdy, když je veřejnost přijme za své a na péči o své okolí se bude aktivně podílet.

■ Poznámky

11 Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society – tato úmluva je dostupná online na adrese: <https://rm.coe.int/1680083746>, vyhledáno 29. 11. 2017.

12 Paulina Florjanowicz, From Valletta to Faro with a stop-over in Brussels. International legal and policy background for archaeology or simply the understanding of heritage at the European level, in: Paulina Florjanowicz (pozn. 2), s. 25–32.

13 Mezi tyto úmluvy se řadí Evropská kulturní úmluva (1954), Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (1985), Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (1992), Evropská úmluva o krajině (2005).

14 Informace o ratifikaci úmluvy jednotlivými státy jsou dostupné online z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/199/signatures?p_auth=dg2WfyCT, vyhledáno 30. 1. 2018.

15 Text dohody nebyl dosud oficiálně přeložen. Citované pasáže jsou pracovním překladem autora z anglicky psané verze. Podrobněji se vymezení práv a povinností věnuje článek 4 úmluvy: „každý, jednotlivě nebo kolektivně, má právo využívat kulturní dědictví a přispívat k jeho obohacení, každý, jednotlivě nebo kolektivně, má povinnost respektovat kulturní dědictví jiných tak jako své dědictví (...), uplatnění práva na kulturní dědictví může podléhat pouze takovým omezením, která jsou v demokratické společnosti nevyhnutelná pro ochranu veřejného zájmu, práv a svobod jiných.“

6

V posledních letech se objevila řada projektů zaměřených na zvyšování obecného povědomí o smyslu a významu archeologického dědictví. Podat přehled všech aktuálních popularizačních aktivit by si vyžádalo samostatný článek. Široké spektrum činností od vědecko-populární literatury až po prostou zábavu dětí předškolního věku se však neliší v tom podstatném, ve vnímání veřejnosti jako pasivního konzumenta informací. Archeologové se tak namnoze staví dobrovolně do role baviče, který se snaží konkurovat již tak dosti rozvinutému zábavnímu průmyslu. Rozhodně není mým úmyslem snižovat nebo se dokonce osobně dotknout kolegů, kteří se obětavě a často i na úkor svého volného času těmito aktivitám věnují.

Považuji však za důležité upozornit, že systematická práce s mnohem menšími skupinami ať už dětských nebo dospělých zájemců o aktivní poznávání a ochranu archeologického dědictví nepřitahuje zdaleka tolik pozornosti médií ani nezískává výraznou podporu z veřejných rozpočtů. V současnosti tvoří asi nejpočetnější skupinu hledači s detektory kovů, kteří usilují o to, aby se mohli věnovat svému koníčku, aniž by porušovali zákon a způsobovali škody. Na řadě odborných archeologických pracovišť se ukázal jako životaschopný a z hlediska dlouhodobé péče o archeologické dědictví jako mimořádně prospěšný model dobrovolných spolupracovníků/hledačů. Nelze však pominout ani mnohem menší skupinu tradičně zaměřených amatérských archeologů, kteří se systematicky věnují určitému regionu, kde při povrchových průzkumech objevují nové lokality a monitorují

ty již známé. Díky podnětům těchto amatérů jsou často odhalovány neohlášené stavby nebo jiné destruktivní zásahy poškozující archeologické nálezy. V neposlední řadě je třeba zmínit i práci s mládeží v rámci různých zájmových kroužků či klubů. Zásadním limitem všech těchto popsaných forem aktivní spolupráce jsou však bohužel nízké počty terénních archeologů a jejich mimořádné pracovní vytížení.

Další směr komunikace s veřejností naznačuje úmluva z Fara v již zmíněném článku 11, který staví do jedné řady *veřejné orgány, odborníky, vlastníky, investory, podniky, nevládní organizace i občanskou společnost* a činí je společně zodpovědné za péči o kulturní dědictví. Z pohledu současné praxe se nejedná o nikterak překvapivé sdělení a současný výkon péče nejen o archeologické dědictví je do značné míry odrazem stavu a kvality této komunikace. Příčinou skutečnosti, že se ne vždy jedná o radostný obrázek, je často tvrdé prosazování partikulárních zájmů některé z uvedených skupin, neschopnost naslouchat a především komunikovat. V této souvislosti si musíme zcela realisticky uvědomit, že archeologie patří z hlediska společenského významu k oborům okrajovým¹⁶ a její další smysluplný rozvoj má šanci jedině díky širší společenské podpoře.

Porovnáme-li přístupy všech výše zmíněných mezinárodních úmluv, ukazuje se, že v současnosti převládající trend popularizace pohlíží na veřejnost z hloubi již minulého století. Navzdory rozvoji technických prostředků (3D vizualizace, digitální modely, aplikace pro mobilní telefony atd.) se nacházíme na hranici toho, co je

Obr. 6. Podstatný pro studium minulosti je zájem a vlastní imaginace. Obojí lze u veřejnosti předpokládat. Obrazy na stěně jeskyně Koda v Českém krasu (Tmaň, okr. Beroun). Foto: Zuzana Kačerová, 2013. Archiv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, DT-6750.

společnost schopna i ochotna konzumovat. Stále důrazněji se ozývají hlasy volající po možnosti aktivně se podílet na poznávání archeologického dědictví.¹⁷ Uvnitř našeho oboru si tuto skutečnost přiznáváme zatím jen pomalu a dosti neochotně. Podpora těch, kteří o tuto podobu komunikace s veřejností usilují, je zatím nevelká. Jednoznačně správným krokem je i snaha o maximální možné zpřístupnění informací o podobě i místě výskytu archeologických nálezů a dat získaných při provádění terénních archeologických výzkumů. Patrně nejnáročnějším, avšak zcela nevyhnutelným úkolem budoucí péče o archeologické dědictví bude hledání společného postupu, vzájemný respekt a snaha o kultivovanou komunikaci napříč všemi zájmovými skupinami.

■ Poznámky

16 Podle výsledků průzkumu *Discovering the Archaeologists of Europe 2014* se počty archeologů ve většině evropských zemí pohybují mezi 0,002 % – 0,015 % z celkové populace. *Discovering the Archaeologists of Europe 2012–14: Transnational Report*, 2014. Dostupné z: https://www.academia.edu/11686091/DISCO_Discovering_the_Archaeologists_of_Europe, vyhledáno 29. 11. 2017.

17 „Musíme najít cesty, jak veřejnost k autentickým archeologickým pramenům připustit tak, aby tyto prameny nebyly ohroženy.“ Evžen Neustupný, *Archeologie pro všechny*, in: Renata Šmidtová – Miroslav Popelka et al. (edd.), *Veřejná archeologie IV*, Praha 2013, s. 87–94.